

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-1-258-263

Світлана ТИЩЕНКОВА ©

кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Досліджено особливості використання спеціальних знань під час розслідування масових заворушень. Наголошено, що використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях будь-якої категорії має досить велике значення і відбувається протягом всього процесу досудового розслідування. З'ясовано, що під час розслідування масових заворушень при проведенні більшості слідчих (розшукових) дій в уповноважених осіб виникає нагальна потреба як використати власні спеціальні знання, так і залучити відповідних спеціалістів, зокрема, під час огляду місця події, огляду речей, слідчого експерименту, призначення різних видів експертиз тощо). Встановлено, що тільки завдяки матеріальним об'єктам, що вилучаються під час проведення окремих процесуальних дій (огляд місця події, обшук, тимчасове вилучення речей) при розслідуванні масових заворушень, можливе найбільш оптимальне призначення та проведення експертиз. Серед найбільш важливих та розповсюджених видів експертиз у досліджуваній категорії кримінальних проваджень зазначено такі: судово-балістична, судово-медична та судово-біологічна.

Ключові слова: масові заворушення, кримінальне правопорушення, розслідування, спеціальні знання, слідча (розшукова) дія, експертиза.

Постановка проблеми. Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях будь-якої категорії має досить велике значення і відбувається протягом усього процесу досудового розслідування. Під час розслідування масових заворушень вказаний захід також не втрачає своєї актуальності. Адже у визначеній категорії справ під час проведення більшості слідчих (розшукових) дій в уповноважених осіб виникає нагальна потреба як використати власні спеціальні знання, так і залучити відповідних спеціалістів, зокрема, під час огляду місця події, огляду речей, слідчого експерименту, призначення різних видів експертиз тощо. Тобто згаданий аспект кримінального провадження є вкрай важливим під час розслідування масових заворушень.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. Наукові пошуки останніх десятиріч щодо розслідування кримінальних правопорушень проти громадського порядку здійснювали різні вчені, зокрема, необхідно виділити таких: О. Антонюк, Л. Аркуша, К. Бахчев, В. Бояров, А. Войтко, С. Герасимчук, М. Єфімов, В. Захаревський, А. Лазебний, Н. Кононенко, О. П. Кузьменко, А. Лісняк, В. Налуцишин, Г. Піщенко, М. Погорецький, Д. Сергєєва, В. Тертишник, П. Трясун, Д. Усаткін, К. Чаплинський, С. Чернявський, Ю. Черноус, П. Шалдирван, А. Шевченко, В. Шепітько, М. Щербаковський та ін. Водночас окремі аспекти використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях за фактом вчинення масових заворушень не були розглянуті в повному обсязі. Тому вважаємо за необхідне провести таке дослідження.

Метою цієї статті є дослідження особливостей використання спеціальних знань під час розслідування масових заворушень.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що серед науковців до сьогодні не існує єдиної позиції стосовно визначення спеціальних знань. Наприклад, Б. Романюк розкриває їх як «...сукупність науково обґрунтованих відомостей окремого (спеціального виду), якими володіють особи – спеціалісти у рамках будь-якої професії у різних галузях науки, техніки, мистецтва та ремесла, і, відповідно до норм кримінально-процесуального законодавства, використовують їх для успішного вирішення завдань

© С. Тищенко, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0130-0422>

svetlana.dn@gmail.com

кримінального судочинства» [11, с. 57].

У свою чергу, В. Лисиченко та В. Циркаль визначають спеціальні знання як не загальновідомі у судочинстві наукові, технічні та практичні знання, набуті в результаті професійного навчання чи роботи за окремою спеціальністю особою, залученою як спеціаліст чи експерт із метою сприяння слідству або суду в з'ясуванні обставин справи чи дачі висновку з питань, для вирішення яких потрібне їх застосування [8, с. 22]. З іншого боку, І. Пиріг вказує, що «...це сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розкриття, розслідування та попередження злочинів» [9, с. 161]. Як бачимо, якщо в першому визначенні вказуються спеціальні знання з прив'язкою до певної особи (спеціаліста), то в інших така категорія є знеособленою, тобто просто сукупністю спеціальних знань певної категорії. Останнє визначення вважаємо найбільш оптимальним, але з певними виправленнями.

Отже, спеціальні знання – це сукупність теоретичних знань і практичних умінь та навичок у різноманітних сферах, отриманих як результат спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду, що використовуються з метою попередження та розслідування кримінальних правопорушень.

Загалом, як зазначає О. Кузьменко, використання спеціальних знань завжди є важливою гарантією швидкого, повного, об'єктивного й неупередженого вирішення завдань кримінального провадження. Автор наголошує на потребі використання спеціальних знань під час досудового розслідування таких протиправних діянь, якими є масові заворушення, що обумовлено складністю та специфікою процесу доказування обставин події у кримінальних провадженнях цієї категорії. Також науковець акцентує увагу на тому, що для масових заворушень, котрі вчинялися за останні роки, характерним є те, що для їх підготовки, вчинення та приховування своєї участі у них як організаторів та активних учасників використовуються передові наукові технології, сучасні технічні засоби, методи, фахові знання тощо [6, с. 105].

У свою чергу, К. Чаплинський визначав такі основні завдання використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень:

- сприяння повному та швидкому розкриттю та розслідуванню кримінальних правопорушень;
- встановлення істини у кримінальному провадженні;
- дослідження певних об'єктів та явищ;
- отримання необхідних відомостей для встановлення обставин, що мають значення для правильних обґрунтованих рішень у кримінальному провадженні;
- сприяння виявленню, фіксації і вилученню доказів, а також з'ясуванню спеціальних питань, що виникають при проведенні слідчих (розшукових) дій;
- розробка тактичних і технічних засобів та методів збирання доказів тощо [12, с. 421–422].

З приводу використання спеціальних знань при розслідуванні масових заворушень, наприклад, П. Шалдирван вказує, що «...спеціальні пізнання використовуються у двох формах: при залученні фахівців під час виконання окремих слідчих дій та при проведенні судових експертиз, які розглядаються як процесуальні дії, що полягають в дослідженні особою, яка володіє спеціальними знаннями в науці, техніці, мистецтві, ремеслі (тобто експертом), за завданням слідчого або судді (суду) речових доказів та інших матеріалів з метою встановлення фактичних даних та обставин, які мають значення для правильного вирішення справи» [13, с. 158].

Як слушно зазначає О. Кузьменко, сутнісними ознаками спеціальних знань у кримінальному судочинстві є такі: «...а) вони не є загальновідомими, буденними знаннями; б) набуваються в процесі навчання, спеціальної підготовки, життєвого досвіду тощо; в) їх використання зумовлене необхідністю отримання доказової інформації у кримінальному провадженні; г) їх носій не є суб'єктом доказування у кримінальному провадженні». А вже стосовно процесуальних форм використання спеціальних знань автор визначає такі: «...1) залучення спеціалістів до провадження окремих слідчих (розшукових) дій, 2) проведення судових експертиз, які розглядаються як процесуальні дії, що полягають в дослідженні особою, яка володіє спеціальними знаннями в науці, техніці, мистецтві, ремеслі (тобто експертом) речових доказів та інших матеріалів з метою встановлення фактичних даних та обставин, які мають значення для правильного

вирішення кримінального провадження» [5, с. 187]. Ми, підтримуючи зазначену позицію, зауважимо, що автор не вказав можливість використання спеціальних знань безпосередньо окремими уповноваженими особами під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних чи інших заходів. Водночас вказане має значення загалом у кримінальних провадженнях будь-якої категорії.

У свою чергу, В. Ревака запропонував таку класифікацію форм застосування спеціальних знань: «...1) дослідження (передекспертне, у тому числі ревізія, й експертне); 2) техніко-прикладна форма (застосування спеціальних знань при провадженні процесуальних дій); 3) оперативно-розшукова форма; 4) знаково-лінгвістична форма (переклад); 5) консультаційна форма» [10, с. 35]. Зі свого боку, В. Лисиченко вказує на існування таких форм: а) слідчим і особою, що провадить дізнання; б) спеціалістом під час провадження слідчих дій; в) експертом [7, с. 24]. А вже К. Чаплинський серед основних процесуальних форм використання спеціальних знань виокремлював такі: «...безпосереднє використання слідчим спеціальних знань під час досудового розслідування; проведення судових експертиз; участь спеціаліста при проведенні слідчих дій» [12, с. 423].

Отже, на основі вивчення наукової літератури та судово-слідчої практики нами було визначено такі форми використання спеціальних знань при розслідуванні масових заворушень:

- безпосереднє використання спеціальних знань уповноваженими особами під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів;
- залучення спеціалістів до проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів;
- призначення та проведення судових експертиз для забезпечення максимальної доказової бази.

Ми поділяємо позицію О. Антонюка з приводу того, що «...серед всього спектру можливості використання спеціальних знань в кримінальних провадженнях особливе місце займає проведення експертиз. Відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу процесуальний порядок їх призначення віднесено до проведення слідчих (розшукових) дій. Даний аспект ми повністю підтримуємо, але одразу зазначимо, що експертизи проводяться конкретною особою – експертом. Але можуть призначатися як стороною обвинувачення, так і стороною захисту. При розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку проводяться різноманітні експертизи з огляду на конкретну ситуацію. Тому їх дослідження є надзвичайно важливим для надання рекомендацій щодо їх призначення працівникам правоохоронних органів» [1, с. 231]. Як бачимо, автор наголошує на важливості такої слідчої (розшукової) дії, як проведення експертизи.

У свою чергу, О. Кузьменко вказував на те, що «...перше й найважливіше питання, що вирішується під час підготовки до проведення експертизи (залучення експерта) у кримінальному провадженні про масові заворушення, це збір необхідних об'єктів дослідження. Об'єктами є матеріальні носії доказової інформації, надані експерту сторонами кримінального провадження або судом і які є джерелом отримання доказів в результаті використання спеціальних знань. До них відносяться: речові докази, труп або жива особа та ін. Ці об'єкти отримуються під час розслідування: в процесі огляду місця події, обшуків, тимчасового доступу або тимчасового вилучення та ін. У деяких випадках відповідно до ст. 245 КПК України вилучаються зразки, необхідні для експертного дослідження (порівняльні матеріали)» [4, с. 114]. Тобто автор визначив, що тільки завдяки матеріальним об'єктам, що вилучаються під час проведення окремих процесуальних дій (огляд місця події, обшук, тимчасове вилучення речей) при розслідуванні масових заворушень, можливе найбільш оптимальне призначення експертиз.

Як зазначає М. Щербаковський з приводу підготовчого етапу до проведення експертизи, уповноважена особа має встановити, який вид спеціальних знань їй потрібний для вирішення завдань експертизи. Автор акцентує увагу на тому, що предмет експертиз визначається переліком питань, що підлягають вирішенню експертом. Також науковець наголошує, що «...предмет експертизи визначається рівнем розвитку тієї чи іншої галузі знань та практичною розробленістю методів встановлення окремих фактів.

По-перше, він повинен бути випробуваний експертною практикою та для його встановлення розроблено відповідні методики, по-друге, мати значення для розслідування справи. Одночасне врахування обох критеріїв дозволяє точно визначити конкретний предмет експертизи та відповідно – коло питань експерту» [14, с. 189].

Як акцентують окремі науковці, «...досить розповсюджена у справах даної категорії балістична експертиза. Вона призначається для розв'язання широкого кола завдань ідентифікаційного і неідентифікаційного характеру, пов'язаних із дослідженням вогнепальної зброї і боеприпасів, слідів пострілу в самій зброї, на ураженій перепоні, на одязі або тілі особи, що стріляла. Об'єктами судово-балістичної експертизи є вогнепальна зброя, боеприпаси та їхні частини (патрони, гільзи, кулі і т. ін.), предмети зі слідами пострілу» [2, с. 121].

Ми підтримуємо позицію П. Шалдирвана стосовно того, що «...для масових заворушень, які супроводжуються масштабними погромами і скоєні на ґрунті міжнаціонального конфлікту, характерно значна кількість потерпілих, а інколи і велика кількість загиблих. При цьому досить часто у таких випадках труп направляють до лікарень, моргів бюро судово-медичної експертизи без попереднього огляду. У такому разі практикується створення групи слідчих, яка на початковому етапі розслідування таких справ знаходиться в моргах, де проводиться попередній огляд і відразу ж призначаються судово-медичні експертизи» [13, с. 159]. Дійсно, в зазначених випадках бажано одразу після огляду трупа, якщо встановлено причетність вказаної особи до протиправних дій в будь-якій ролі (жертва, правопорушник), призначити судово-медичну експертизу для забезпечення збереження доказової бази.

У свою чергу, М. Єфімов акцентує увагу на тому, що судово-біологічні експертизи (цитологічні, імунологічні), котрі доручаються для проведення досліджень експертам системи МОЗ України (судово-біологічні відділення обласних бюро СМЕ) або Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, є досить важливими. Автор вказує, що під час таких експертиз досліджуються зразки крові, слини, сечі, потожирових виділень (у тому числі потожирових слідів пальців рук або долонь, непридатних для ідентифікації, виявлених на місці події), волосся та ін. Науковець наголошує, що їх проведення дозволяє встановити їхню групову належність, що, як наслідок, зменшує коло підозрюваних [3, с. 54–55].

Отже, з-поміж найбільш важливих та розповсюджених видів експертиз під час розслідування масових заворушень назвемо такі: судово-балістична, судово-медична та судово-біологічна експертизи.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що під час розслідування масових заворушень при проведенні більшості слідчих (розшукових) дій в уповноважених осіб виникає нагальна потреба як використати власні спеціальні знання, так і залучити відповідних спеціалістів, зокрема, під час огляду місця події, огляду речей, слідчого експерименту, призначення різних видів експертиз. Сформульовано визначення спеціальних знань як сукупності теоретичних знань і практичних умінь та навичок у різноманітних сферах, отриманих як результат спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду, що використовуються з метою попередження та розслідування кримінальних правопорушень. Визначено такі форми використання спеціальних знань при розслідуванні масових заворушень: безпосереднє використання спеціальних знань уповноваженими особами під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів; залучення спеціалістів до проведення окремих слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів; призначення та проведення судових експертиз для забезпечення максимальної доказової бази. Підтримується позиція, що серед усього спектра можливості використання спеціальних знань у зазначеній категорії кримінальних проваджень особливе місце займає підготовка та проведення експертиз. Встановлено, що тільки завдяки матеріальним об'єктам, що вилучаються під час проведення окремих процесуальних дій (огляд місця події, обшук, тимчасове вилучення речей) при розслідуванні масових заворушень, можливе найбільш оптимальне проведення експертиз. Серед найбільш важливих та розповсюджених видів експертиз у досліджуваній категорії кримінальних проваджень зазначено такі: судово-балістична, судово-медична та судово-біологічна.

Список використаних джерел

1. Антонюк О. А. Проблемні аспекти призначення експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень проти громадського порядку. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 2. Т. 2. С. 231–236.
2. Єфімов М. М., Пиріг І. В. Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень : підруч. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 271 с.
3. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посібник. Вид. 2-е, доп. і перероб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.
4. Кузьменко О. П. Використання спеціальних знань в ході розслідування масових заворушень: окремі проблемні питання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2013. Спец. вип. Т. 3. Ч. 2. С. 112–116.
5. Кузьменко О. П. Особливості використання спеціальних знань в ході розслідування масових заворушень. *Малиновські читання : матеріали IV Міжнародної науково-практ. конф.* (м. Острого, 13-14 листоп. 2015 р.). Острого : Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. С. 187–188.
6. Кузьменко О. П. Початковий етап розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2017. 225 с.
7. Лисиченко В. К. Криминалистическая техника. *Сов. криминалистика* / под ред. В. П. Колмакова. Киев : «Вища школа», 1973. 512 с.
8. Лисиченко В. К., Циркаль В. В. Использование специальных знаний в следственной и судебной практике : учеб. пособие. Киев : КГУ, 1987. 100 с.
9. Пиріг І. В. Теорія і практика використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на залізничному транспорті : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Київський національний університет внутрішніх справ. Київ, 2006. 197 с.
10. Ревака В. М. Форми використання спеціальних пізнань в досудовому провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2006. 214 с.
11. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : монограф. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2002. 196 с.
12. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення проведення слідчих дій : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2010. 560 с.
13. Шалдирван П. В. Методика розслідування масових заворушень : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Академія адвокатури України. Київ. 2005. 210 с.
14. Щербаковский М. Г. Судебные экспертизы : учеб.-теорет. пособие. Харьков : Эспада, 2005. 536 с.

Надійшла до редакції 02.03.2023

References

1. Antoniuk, O. A. (2017) Problemni aspekty pryznachennia ekspertyz pry rozsliduvanni kryminalnykh pravoporushen proty hromadskoho poriadku [Problematic aspects of the assignment of expertise in the investigation of criminal offenses against public order]. *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava*. Issue № 2. Vol. 2. pp. 231–236. [in Ukr.].
2. Yefimov, M. M., Pyrih, I. V. (2022) Metodyka rozsliduvannia okremykh vydiv kryminalnykh pravoporushen [Methods of investigation of certain types of criminal offenses] : pidruch. Dnipro : Vydavets Bila K. O. 271 p. [in Ukr.].
3. Yefimov, M. M. (2018) Rozsliduvannia zlochyniv proty hromadskoho poriadku ta moralnosti [Investigation of crimes against public order and morality] : navch. posibnyk. Vyd. 2-e, dop. i pererob. Dnipro : Dnipro. derzh. un-t vnutr. sprav. 188 p. [in Ukr.].
4. Kuzmenko, O. P. (2013) Vykorystannia spetsialnykh znan v khodi rozsliduvannia masovykh zavorushen: okremi problemni pytannia [The use of special knowledge during the investigation of mass riots: certain problematic issues]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seria : Pravo*. Spec. issue. Vol. 3. Part. 2. pp. 112–116. [in Ukr.].
5. Kuzmenko, O. P. (2015) Osoblyvosti vykorystannia spetsialnykh znan v khodi rozsliduvannia masovykh zavorushen [Peculiarities of the use of special knowledge during the investigation of mass riots]. *Malynovski chytannia : materialy IV Mizhnarodnoi nauково-prakt. konf.* (m. Ostroh, 13-14 lystop. 2015 r.). Ostroh : Vyd-vo Nats. un-tu «Ostrozka akademiiia». pp. 187–188. [in Ukr.].
6. Kuzmenko, O. P. (2017) Pochatkovyi etap rozsliduvannia masovykh zavorushen [The initial stage of the investigation of mass riots] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Kyiv. 225 p. [in Ukr.].
7. Lisichenko, V. K. Kriminalisticheskaya tekhnika. *Sov. kriminalistika* [Forensic technology. *Soviet criminalistics*] / pod red. V. P. Kolmakova. Kyiv : «Vyshcha shkola», 512 p. [in russ.].

8. Lisichenko, V. K., Tsirkal, V. V. (1987) Ispolzovaniye spetsialnykh znaniy v sledstvennoy i sudebnoy praktike [Use of special knowledge in investigative and judicial practice] : ucheb. posobiye. Kyiv : KGU, 100 p. [in russ].

9. Pyrih, I. V. (2006) Teoriia i praktyka vykorystannia spetsialnykh znan pry rozsliduvanni rozkradan vantazhiv na zaliznychnomu transporti [Theory and practice of using special knowledge in the investigation of theft of goods on railway transport] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Kyivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kyiv. 197 p. [in Ukr.].

10. Revaka, V. M. (2006) Formy vykorystannia spetsialnykh piznan v dosudovomu provadzhenni [Forms of using special knowledge in pre-trial proceedings] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Kharkiv. 214 p. [in Ukr.].

11. Romaniuk, B. V. (2002) Suchasni teoretychni ta pravovi problemy vykorystannia spetsialnykh znan u dosudovomu slidstvi [Modern theoretical and legal problems of using special knowledge in pre-trial investigation] : monohraf. Kyiv : Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy, 196 p. [in Ukr.].

12. Chaplynskyi, K. O. (2010) Taktychne zabezpechennia provedennia slidchykh dii [Tactical support for investigative actions] : monohraf. Dnipropetrovsk : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav ; Lira LTD. 560 p. [in Ukr.].

13. Shaldyrvan, P. V. (2005) Metodyka rozsliduvannia masovykh zavorushen [Methods of investigating mass riots] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Akademiia advokatury Ukrainy. Kyiv. 210 p. [in Ukr.].

14. Shcherbakovskiy, M. G. (2005) Sudebnyye ekspertizy [Forensic examinations] : ucheb.-teoret. posobiye. Kharkiv : Espada. 536 p. [in russ].

ABSTRACT

Svitlana Tishchenkova. Peculiarities of the use of special knowledge during investigation of mass riots. The peculiarities of the use of special knowledge during the investigation of mass riots were studied.

Emphasis is placed on the fact that the use of special knowledge in criminal proceedings of any category is quite important and occurs throughout the entire process of pre-trial investigation. It was found that during the investigation of mass riots, when conducting most investigative (search) actions, authorized persons have an urgent need to use both their own special knowledge and to involve relevant specialists in their implementation (survey of the scene of the incident, inspection of things, investigative experiment, appointment various types of examinations, etc.).

The definition of special knowledge is formulated as a set of theoretical knowledge and practical abilities and skills in various fields, obtained as a result of special theoretical training or professional experience, used for the purpose of prevention and investigation of criminal offenses. The following forms of the use of special knowledge in the investigation of mass riots are defined: direct use of special knowledge by authorized persons during individual investigative (search) actions, covert investigative (search) actions and other procedural measures; the involvement of specialists in conducting separate investigative (search) actions, secret investigative (search) actions and other procedural measures; appointing and conducting forensic examinations to ensure the maximum evidence base.

The position is supported that among the entire spectrum of the possibility of using special knowledge in the specified category of criminal proceedings, a special place is occupied by the preparation and conducting of examinations. It has been established that only thanks to the material objects that are seized during individual procedural actions (inspection of the scene, search, temporary seizure of things) during the investigation of mass riots, the most optimal appointment and conducting of examinations is possible. Among the most important and widespread types of examinations in the studied category of criminal proceedings are the following: forensic-ballistic, forensic-medical and forensic-biological examinations.

Keywords: *mass riots, criminal offense, investigation, special knowledge, investigative (research) action, expertise.*